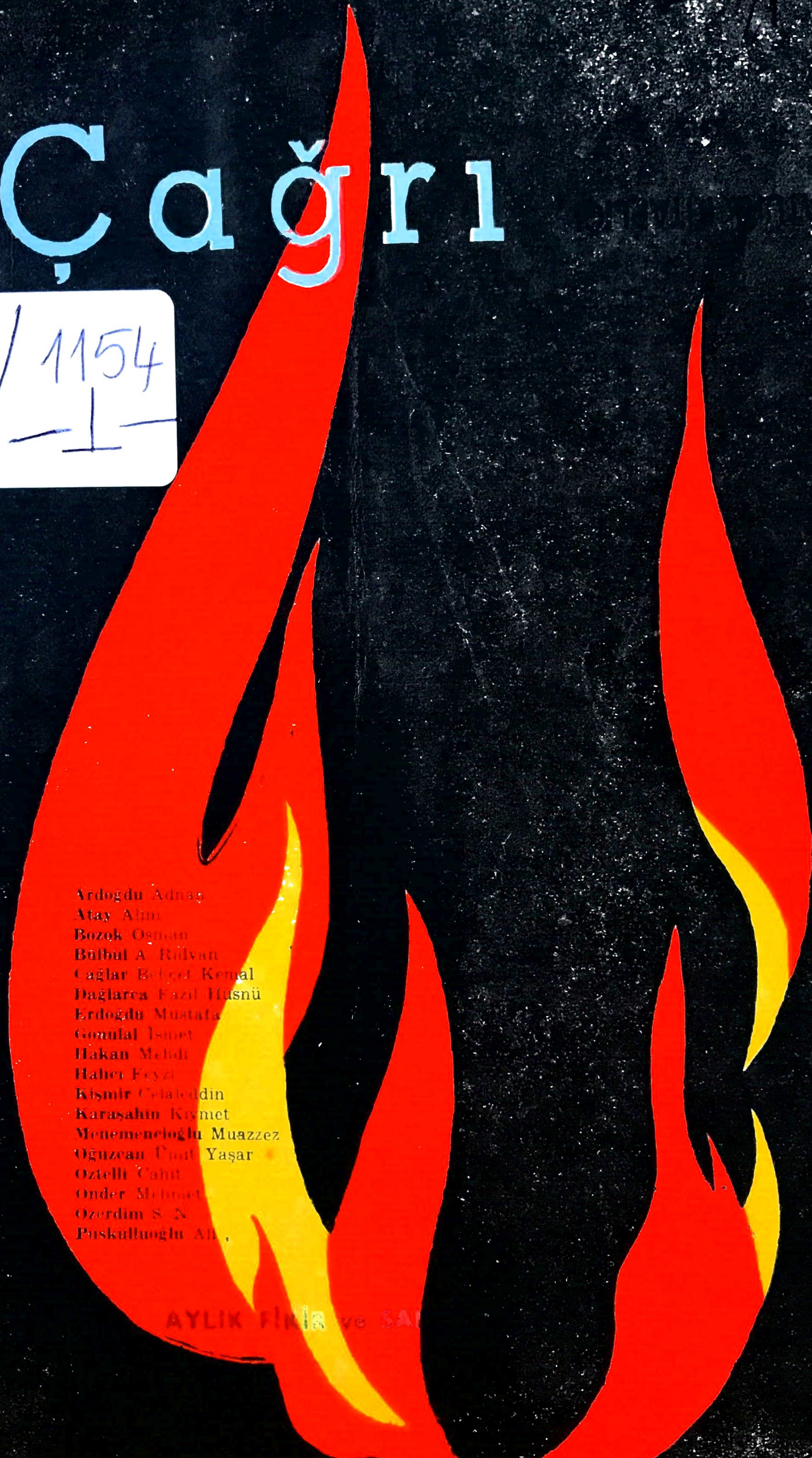
Çağrı

Ardogdu Adnan
Atay Alim
Bozok Osman
Bülbül A. Rıdvan
Çağlar Behçet Kemal
Dağlarca Fazıl Husnü
Erdoğdu Mustafa
Gonulal İsmet
Hakan Mehdi
Halıcı Feyzi
Kışmir Celaleddin
Karaşahin Kıymet
Menemencioğlu Muazzez
Oğuzcan Ümit Yaşar
Oztelli Cahit
Onder Mehmet
Ozerdim S. N.
Puskulluoglu Ali

AYLIK FİKİR ve SA…

Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden
FEYZİ HALICI
Dizildiği ve Basıldığı Yer
Mars T. ve S. A. Ş. Matbaası — Ankara

ÇAĞRI

AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ

İdare yeri ve haberleşme adresi:
İstanbul Cad. 81
Konya
Tel: 1491
Abone şartları:
Yıllığı: 6 lira
Fiatı : 50 kuruş

Dergimize gelen yazılar geri verilmez Şiir ve yazıların fikrî sorumluluğu yazarına aittir.

Yıl: 1 EKİM : 1957 Sayı: 1

ÇIKARKEN

Sevgili Okuyucularımız,

ÇAGRI, Konya Fikir ve Sanat Derneğinin sesini bütün aydınlara duyurmak için çıkıyor. Dernek çerçevesi içindeki çalışmaların özetini verecek, orada meydana gelen fikir ve sanat çekirdeklerine gelişmek ve yayılmak imkânını sağlıyacaktır..

Konya aydınları derli toplu, yönü belli, içten gelen, kökleri millî duygu ve geleneklere dayanan sanat çalışmalarına susamıştır. Son iki ayda tertiplenen şiir gecelerine gösterilen büyük ilgi, Devlet Tiyatrosunun gördüğü rağbet, bunun canlı örnekleridir. Artık sanat çalışmaları için tohumlar atılmış, toprak hazırlanmıştır.

Fikir çalışmalarına gelince, işin bu yönü çetindir. Sanat gönül yapısıdır amma, fikir beyin yapısı. Sanat ruh, fikir vücuttur. Onun için fikirsiz sanat, vücutsuz ruhlara benzer. Dimağın ana gıdası fikirdir. Onu tersine işlemekten koruyacak fikirlerle beslemek gerektir. O zaman cemiyetleri kemiren kara ve kızıl kuvvetler, demagojiler, ahlâk düşkünlüğü yaşamak ve yayılmak için zemin bulamazlar. Ahlâk, din ve sanat anlayışı, tarih görüşü, millet ve yurd sevgisi, çalışma disiplini, vazife ve mesuliyet duygusu gibi toplum yaşamanın ana konuları üzerinde durmak, düşünmek, çareler aramak ve bu yoldaki çalışmalara bir yön vermek için gayret etmek her Türk aydınının başlıca borcudur. Derneğimizin amacı, aydınlarımızın bu yoldaki çalışmalarını toplamak, onlara hiç değilse Konya çerçevesi içinde bir yön vermektir..

ÇAGRI, çalışmalarımızın aynası olacaktır. Sevgili okuyucularımız yurtsever Türk aydınlarının, kıymetli sanat ve bilim adamlarımızın irşat ve yardımlarını esirgemiyeceklerini umarız.

O.B.

ATAÇ 15 Yıl Önce Dil Konusunda ne söylemişti

Dilimizin temizlenmesini istiyenlerdenim; çünkü Arapça, Farsça kelimeler bugün bizim zevkimize uymuyor. Ben başta olarak bazılarımız sanıyoruz ki bir takım kelimeler kalacaktır. Halbuki kalmadığını görüyoruz. Bizden sonra gelenler onları birer birer atıyor. Meşrutiyetten sonra başlıyan yeni dil akışında "noktainazar", "Mevzuubahis", "sarfınazar" gibi yabancı kurallara uygun birtakım terkiplerin kalacağı, çünkü onların konuşma dilimize bile işlediği söyleniyordu. Gördük ki kalmadılar. Bugün lâtin harfleriyle yazılan bir yazıda onları kullanmak gülünç oluyor.

Ne yazdıklarını bilmeyen, yalnız ne yazdıklarını değil, — ne yaptıklarını bilmeyen — birtakım budalalar hâlâ onları kullanacağız, diyorlar. Varsın kullansınlar, çünkü çoğunun yazılarında bir mâna da yok; öyle de ölecek, böyle de ölecek şeyler.

Yeni dil akışında bütün yazarlarımız çalışmalıdırlar. Bunu, şu istiyor, bu istiyor, diye söylemiyorum. Yüz yıldan aşkın bir zamandan beri hepimiz istiyoruz. Sanmamalıdır ki dil akışı büyüklerden bir kimsenin isteğiyle olmuştur. Meşrutiyetten beri şunu görüyoruz: Hükûmet adamları önce dilin değişmesini istemiyorlar, sonra bakıyoruz kendileri de o akışa katılıyorlar. Demek ki bu, cemiyetin derin isteklerinden biri, kimse önüne geçemiyor. İşte bunun için bütün yazarlarımız bu işe çalışmalı, engel olmaya kalkışmamalıdır.

Ben kendim bu işe devletin karışmasını pek iyi bulmuyorum; çünkü devlet karışınca her söz bir buyruk halini alıyor. Yazarlarımız önce buna sinirleniyor. Halbuki benim, şunun, bunun kullanacağımız kelimeler ancak önerge, yani birer tekliftir. Beğenilirse tutar, beğenilmezse gider.. (Yukarıda düşünmeden halbuki dedim, onun yerine oysaki demek daha iyi) .

Oysaki, yukardan gelen sözler sadece teklif diye değil, herkesin kullanmak zorunda olduğu birer söz diye görülüyor. Bunun için de tutmuyor.

Dil Kurumunun büyük iyilikleri oluyor. Birçok Türkçe sözleri yeniden diriltiyor. Bir çok da yeni sözler buluyor; iyi, hep iyi. Ancak Dil Kurumunun üyelerinin hepsi gereken zevki göstermiyor. Birtakım kelimeleri, hele (sel, sal) ekiyle kurulmuş sıfatların tutmıyacağını sanıyorum. Çünkü görüyoruz, bu yurtta okur yazar hemen

(Sonu 15 inci sayfada)

Göç etmiş ak anaların ilk gecesi

Götürse de güzel oğul götürse de kavaklardan
Bir yanı derin belki bir yanı uzak.
Günler süren upuzun yollardan sonra
Yatar sağına bu kez
Analar, ttl duvak, anısıl.

★

Şimdi kapıların hepsi ulu,
Yepyeni hepsi, kocaman.
Bir kötü yalnızlıkta yaş ilerler sessiz,
Yatar soluna
Omzunun ağrısını saklarcasına analar.

★

Dağlar ovalar ardında satılık bir ev vardır
Her penceresi kapalı.
Masal devleri bile soluk alamaz geçmişlerden,
Yatar, ıpıslak, uykusul
Analar, tel duvak, anısıl.

★

Şimdi sandıklar ağır
Halılar soluk.
Emzirmekçin karanlığı, ister istemez,
Yatar arka üstü
Boş odalarda analar.

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

Eskileri Okutmak

Cahit ÖZTELLİ

Yeni Türk harflerinin uygulanmasından sonra birtakım kimselerin şöyle yanıp yakıldıkları görüldü: "Ah, eski kitaplarımız ne olacak, bunları kim okuyacak? Artık bundan sonra eski eserlerimizi okutmak için gençlerimizi Mısır'a göndermek gerekecek.". Bu sözleri hâlâ söyleyenler vardır.

"Eski eserler, eski kitaplar" diye çırpınan bu kişilere sorsanız: "Hangi eski eserler... Bunları sayar mısınız?". O zaman susarlar, düşünürler, üç beş kitap adından başkasını söyleyemezler. "Evliya Çelebi", "Kâtip Çelebi", "Naimâ" derler. "daha çok..." derler.

Gerçekten, yazma kitaplarımız çoktur. Bu bakımdan yurdumuz pek zengindir. Sayı çokluğu bakımından böyledir ama, iç zenginliği bakımından hiç de öyle değildir. Bir kere yazmalarımızın yarısından çoğu bugün değerini kaybetmiş olan eski Doğu - İslâm bilimleridir. "Kelâm, fıkıh, tefsir, hadis" gibi eğitici değeri kalmıyan, ancak bilim tarihi yönünden bir değer taşıyan konulardaki kitaplardır.

Bunlar dışında edebiyatla ilgili kitaplar ve tarih, coğrafya ve benzerleri yer alır. Bunlar içinde gerçekten bilim dünyası için çok değerlileri vardır. Bunlar, acaba sanıldığı gibi, eskiden çok okuyucu bulurlar mıydı? Eskiden de şimdi olduğu gibi pek az okur tarafından aranır, yine tozlu raflarda uyuklarlardı. Yeni alfabeyi kabul etmekle durum değişmiş değildir.

Hangi dilde yazılmış olursa olsun

YENİDEN

Bir yıl işledim durdum, gözümden düştü günah;
Tövbe etmek arzusu vermiyor, ne çare ah,
Ne beş vakitte ezan, ne gecede çan bana,
Göksünün mihrabını hazırla, uzan bana...

★

Bu akşam yüce derin bir şey getir sesinde;
Bizi gökten ayıran perdeyi yoklayalım.
Bir kızarmış, dökülen gül gibi koklayalım
Eski yılı bu yılın karanlık tepesinde...

★

Sen bir kayda bağlısın, ben bin kayda bağlıyım,
Yılda bir hürriyeti tadalım baş başa gel,
Ben ipekte yaşayım, sen ateşte yaşa, gel;
Sen atlas ovalısın, bense yanar dağlıyım...

★

Dağlanacak nen varsa, neren varsa gel bana,
Yaprak yaprak ateşe ver bende kitabını,
Yum güzel gözlerini, yıllanmış şarabını
Yanan avuçlarımdan iç hemen kana kana...

★

Değsin aradığına kanmaz elim yeniden,
Gölgeler suya inen ceylân gibi uzasın.
İster Allah budasın, ister şeytan budasın
Kurumuş asmaları yeşertelim yeniden...

Behçet Kemal ÇAĞLAR

her bilimin kendi uzmanları vardır. Bu uzmanlar gerekli dili ve yazısını öğrenirler, istedikleri konuyu incelerler. Bu, bütün dünyada böyledir. Tarihte, kaybolmuş ulusların bıraktıkları yazıları nasıl öğrenip uygarlık dünyasına veriyorlarsa, eski kitaplarımız içinde değerli olanları da öylece yine yeni yazı ile bize verirler. Yeter ki değerli eser bulunsun.

Bugünün gençliği eski kitaplardan ne öğrenecek ki onları okumamaktan bir şey kaybetmiş olsun. Hem okusa bile eski dili anlamak ayrıca bir öğrenim ister ki bu da her bilimde olduğu gibi bir uzmanlık işidir. Bugünün genci böyle bir kitabı anlamak için yetişti diyelim, elde edeceği sonuç, şu atom çağında kendisine ne sağlar?

Bırakalım eskileri, elli hattâ yirmi yıl önceki dille yazılmış eserleri okumaya kim dayanır? Dilimiz öyle hızlı bir sadeleşmeye kavuşmuştur ki beş on yıl önce kendi yazdıklarımızı bile bugün beğenmez olduk. Dergimizin bu sayısında Ataç'ın onbeş yıl önce yazdıklarını okuyunuz. Göreceksiniz ki en ileri sadeleştirmeci Ataç bile eski dilinden ne kadar ileri gitmiş.

Bugünün ve yarının gençliğinin okuması gerekli değerli kitaplarımız elbette var. Onları okutmak da görevimizdir. Ama bu işi nasıl yapmalıyız? Bence bu konuda gerekli işlem şöyle olmalıdır: Önce gerçekten faydalı bilim ve sanat eserlerini iyice seçmeli. Bunun için zaman zaman Millî Eğitim Bakanlığı ve özel kişiler davrandılar, fakat iyi bir sonuç elde edemediler, iş hep yarıda bırakıldı, candan üzerine düşen olmadı.

Seçilecek eserlerin bir kısmının tıpkısı zati basılmıştır. Ama benim söylemek istediğim tıpkı - çiviri değildir. Bunların sayısının yüzü geçeceğini ummam. Böyle olunca da masraf bakımından korkulacak bir şey yoktur. Seçimden sonra, dünkü ve bugünkü dile gerçekten hâkim bilim adamlarımıza, kullandığımız dile ve yazıya çevirtmeli. Sade konuşma diliyle ve güzel bir baskı ile gencin, anlayacağı eskilere karşı, içinde bir sevgi ve ilgi kendiliğinden uyanacaktır. İşte o zaman eskilerden beklenen fayda sağlanmış olacaktır. Böyle yapılmadığı takdirde yazı değişmemiş olsaydı bile yine kimse onlara elini sürmeyecekti.

Ama, bugünün konuşma diline çevirme işi yapılırken sakın sayın profesörlerimizin eline vermemeliyiz bu işi. İş onlara kalırsa "İslâm Ansiklopedisi" nin Osmanlıcasına döner, yine amaca varılamaz. Böyle bir ansiklopedi ancak yüz yılda bir bastırılabilir. Durum böyle iken Meşrutiyet hattâ Tanzimat diliyle yazılmakta olan bu ansiklopediyi yarının değil, bugünün Türk çocuğu nasıl okur ve anlar. Emeklere yazık. Bunun için sadeleştirmede dil işini tam ehline vermeliyiz. Bu işi, sade dünün kültürüyle beslenmiş kişilere bırakmamak gereklidir.

Dediğimiz yolda bazı denemelere de rastlanıyor. Bunda da iki türlü dav-

(Sonu 15 inci sayfada)

İKİNCİ ORTAM

Bu dünyada şimdi ve dün
Sözü edilmez mavi
İyilik üstüne yazılmış
Savaş bulutları

★

Daha nice fantezilerimiz var
Ellerimiz yumuşak
Havalara karşı
Balık kokan sokaklar.

★

Küçücük otların altında
Isınmış toprağımız
Alıp götüreceğiz seni
Yalnızız.

Adnan ARDAĞI

YENİ BİR KAYNAK

Mehmet ÖNDER

Anadolu Selçuklularının siyasî ve içtimaî tarihleri henüz istenilen gibi yazılmış değildir. Birçok tarih olayları iyice aydınlanmamış, bu olayların sebep ve sonuçları üzerinde kesin bir yargıya varılamamıştır. Bunun başlıca sebebi kaynakların kısırlığıdır. Her ne kadar son yıllardaki çalışmalar Anadolu Selçukluları tarihinin kaynaklarını çoğaltmışsa da bunlar da yeter görülmemekte, daha sağlam ve orijinal kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır..

XIII. yüzyılın sonlarında yazılmış olduğunu, eldeki başka kaynakların haber verdiği **Kânî** ile **Dehhanî**'nin **Selçuknâme**leri bütün araştırmalara rağmen bugüne kadar ele geçmiş değildir.

Anadolu Selçukluları tarihi için **İbn-i Bibi** ve **Aksarayî** gibi birinci elden dediğimiz doğrudan doğruya kaynakların yanısıra ikinci elden kaynakların da önemi büyüktür. Bu türlü kaynakların arasıra, titiz olmak ve sıkı bir süzgeçten geçirmek suretiyle "Evliyâ Menkıbeleri" ni de katmak faydalı olur. XIII. ve XIV. yüzyıllarda çeşitli tarikatlara bağlı veya öncülüğünü, Pîr'liğini yapmış, böylece şöhret sağlamış şeyhler hakkında, çoğu müritleri tarafından yazılan bu "Menkıbenâmeler", az veya çok, çağın siyasî ve toplum olaylarına dokundukları yönle değer taşırlar. Sayıları pek çok olan bu menakıbnâmeler arasında **Âşıkpaşazade Elvan Çelebi**'nin, soyu **Baba İlyas b. Ali Al-Horasanî** ve dedesi **Şeyh Baba Muhlis'e** dair yazdığı bir Menakıp kitabı vardır. Fakat bugüne kadar hiçbir nüshasına rastlanmamış olan ve varlığını bazı anonim Osmanlı tarihleriyle **Şakayık-ı Numaniye** çevirisinden öğrendiğimiz bu pek önemli eser, başta sayın **Prof. Fuat Köprülü** olmak üzere (bk. **İslâm Ansiklopedisi**, c. 1, s. 708; Âşıkpaşazade maddesi. Ayrıca, Anadolu Selçuklu Tarihinin yerli kaynakları, Belleten, c. 7, s. 424) birçok bilginlerin haklı olarak dikkatini çekmiş, üzerinde durulmuştur.. Şimdi, bu önemli yazma **"Menakıb-ül-Kudsiyye fi menasib-ül-ünsiyye"** adı ile elimize geçmiş, 1957 yılı Temmuz ayında Konya Mevlâna Müzesi ihtisas kitaplığına maledilmiştir. Şöyle ki:

Karaman'da eski kitap satışı ile uğraşan yaşlı bir kişi, bazı yazma eserlerle birlikte Elvan Çelebi'nin de bir eserini Konya Müzesine satmak üzere getirmiştir. Yazma, önce Müze Müdür Muavini Necati Elgin'in dikkatini çekmiş, durumu Müdürlüğe bildirmiş, eser böylece satın alınmıştır.

Yazma, 21 x 14 cm. boyunda, meşin ciltli, 118 yapraktır. Kâğıdı samanlı ve parlak, yazısı XIV - XV. yüzyıl harekelei nesih karakterindedir. Şiirler mesnevî biçiminde Türkçedir. Başlıklar Farsça yazılmıştır. Baştan pek az eksik olduğu halde, sondan tamamdır. Kitap (Temmet'ül Kitab Menakibül-Kudsiyye fi menasib'ül-ünsiyye) kaydıyla bitmektedir. Birçok sayfalarında yazarının adı ve mahlâsı okunmaktadır.. Elvan Çelebi'nin **Kemterî** takma adını kullandığı Şekayık çevirisinde kaydedilir. Elimizdeki yazmada da:

DEĞİL

Yeter değil,
Apartmanlar arasından
görünen bu gök yüzü
Kırlara açılacağım.
Mavi mine, sarı güneş,
mor salkım
Doyurmadı avuçlarımı açım.
Bir soluk aldım içten.
Dağlar of dedi, gerindi.
Yol verin yüce dağlar,
Yerim ova değil, dağ değil
Yıldızlar çekiyor beni,
Yıldızlara kavuşacağım...

Muazzez Menemencioğlu

Cem oluben temmet-i hulefa
Gelüben eyddiler bu Elvan'a
(Yaprak 90. a)

Öküş uzatma sözü süz getür
Âdemi âdemi bilür Elvan
(Yaprak 101. a)

gibi şiirlerinde Elvan adını kullanmakta ve,

Kemter'in kulları havâ vü heves
(Yaprak 116. a)

diyerek eserinin birçok sayfalarında **Kemterî** takma adına işaret etmektedir..

Yeni bulunan bu yazma, bazı Anadolu evliyasından bahisle Şeyh Baba İlyas'a geçmekte, onun Anadolu'ya gelişinden, müritlerinden, Selçuklu sultanı Alâeddin Keykubat I. ile Gıyaseddin Keyhusrev II. Şeyhe karşı durumlarından, bilinen ve bilinmiyen tarihî olaylardan, savaşlardan, Baba İsyas'ın torunlarından orijinal bilgiler vermektedir. Eserde **Mevlâna Celâleddin** hakkında şu beyitler vardır:

Yetmiş iki ve altıyüz yedi
Hem bu yolda Celâleddin gitdi

★

Ol maani denizinin dürcü
Ol vilâyet vücudunun burcu

★

Ol celâl ol kemal ibn-i kemal
İlm-i envar içinde bedr-misal

★

Rahmetullahü aleyhi Mevlâna
Mahz-ı genc-i revan idi cânâ

Yazmanın sonunda Menakıb'in 733 h. (1332 M.) yılında tamamlanmış olduğuna dair şu beyit vardır:

İrdi encama Nâme-i Kudsî
Oldu tarih heft (ü) sad-ü
si (vü) se

Şimdilik "ünik" olduğunu bildiğimiz Elvan Çelebi'nin dil ve tarih yönünden bu değerli eseri üzerinde geniş bir tetkik yapmakta ve bilim eserlerimiz arasına katmaktayız.

Mehmet ÖNDER

ÜÇÜZLÜ YAŞAMALAR

Deli dolu akan nehirlerden tas tas sular içtik
Öyle ateşlerle doluydu yüreklerimiz öyle tutkundu
Karlı dağların serinliğinde uyurduk geceleri
Deniz fenerlerinin titrek ışığında
Köpükten bir çalkantıydı içimizde zaman
Sefere hazırlanan gemiler gibiydik.

★

Tutsaklığımız nasıl başladı bilinmez
Paslı demir kapılar kapandı üstümüze
Taş duvarlarda kayboldu boğuk seslerimiz
Çaresizliğimizi aynalar söyledi inanmadık
Bir cehennem ateşiydi yanan içimizde
Üçüzlü yaşamalarda eridik ansızın.

★

Bir org çalınır gibi yanıbaşımızda
Öyle kendinden geçmiş öyle başıboş
Öyle derin duygular içindeydik anlatılmaz
Sarhoş rüzgârlara bıraktık kendimizi
Aldığını geri vermez dalgalara
İç ürpertici güzelliğine inandık mutluluğun.

★

Tatmadığımız yemişlerden tattık günahkâr olduk
Görmediğimiz ülkeler gördük gün doğusunda
Ne yana baksak denizdi maviydi ışıktı
Akıntıya kapılmış gemiler gibiydik.

★

Dile gelmiş sessizliğinde arzuların
Tadına doyulmaz bir sarhoşluktu zaman
Öyle ateşlerle doluydu yüreklerimiz öyle tutkundu
Hiç sönmiyecekmiş gibi yanıyorduk.

★

Üçüzlü yaşamalarda bulduk kendimizi
Uyandık ve bir daha uyanmamak üzere uyuduk
Üç kişi bir tas içindeydik alevden
Eridik eridik sonra yok olduk.

Ümit Yaşar OĞUZCAN

(*) Şairin yeni çıkan "İki Kişiye bir Dünya" adlı şiir kitabından.

HİKÂYE :

HER SABAH BİR BAŞKASI

Celâleddin KİŞMİR

Gün bitsin deriz! Niye bitecekmiş gün? Karanlıkların içinde kaybolup gitmek kolay mı? İnsan gölgesi bile göremez oluyor. Ama, taze sabahlara gebelik var. O karanlık gecelerin arkasından aydın sabahlar gelecek, diye ümitleniyoruz. Her sabah yeni ışık, yeni hayat, yeni hâtıralar. Gerçekten bunların da aslı yok! Bize gelecek hayırlı bir müjde yok. İşte güneş her zamanki yerinde. İşte kaldırımlarda insanlar. Suratı asık birisinin. Ötekinin kimbilir nesi var? Rüzgâr esiyor ama öfkeli, yağmur yağıyor ama, ıslatmayan cinsinden. Parklar susmuş, kanapeler bomboş! Niye seyitiyor şu adam? Dalgın düşünceli kim? Ya şu genç kızdaki öfke, kafasını döndürüp de bakmıyor bile. Biraz daha dikkatsiz yürürse düşecek. Peki, dudaklarının ucuyla gülümsemesini bilen nerede? Bu sabah yok! Ya kahve köşesinde sabah kahvesini içen, o da kayıp. Elleri üşümüş öğrencinin, biraz ısıtsanıza, saçları dağılmış şu kadının, çorapları çamur olmuş, yardım etsenize?

Yalnız günün sabah vaktinde dokuz değil otuz parça olması lâzım, insanın. Hangi birine yetişebilecek, elinden tutulacak? Sitemler, kaygılar üzüntüler daha ilk sabahtan başlamış. Allah akşama kadar sonumuzu hayıra getire. Daha ilk adımda karşıma gelir. İsmini bilmem, neyin nesi onu da bilmem, ama her sabah onu yolumun üzerinde görürüm. Bir garip hali var. Herkese küskün, sanki yaşadığına piçman gibi. Gülmez, konuşmaz. Kafası önde mütemadiyen düşünür. Ne düşünür kendi kendine, ne sokranır durur? Kadınların zamanlarını bu derece düşünerek geçirdiklerini hiç görmedim. Arada bir şüphelenr, yalan be, şeytanlıktan başka bir şey düşünmez, diyesim gelir, ama söyleyemem. Nemelâzım, kimbilir nesi vardır, der geçerim. Her defasında bir yabancı gibi geçer yanımdan. Uykuda sanki. Hafızasını kaybetmiş bön bön yüzüme bakar. Bir gördüğünü değil, belki anasını babasını tanımıyacak. İşin doğrusu şu: Onu görmedim mi o gün işim rastgitmeyecek sanırım. Halbuki hayatında en ufak bir değişikliğe tahammül edemiyor. Sırtındaki mantoyu yaptırdığı seneyi bilirim. Bu beşinci senesi! Ayakkabısı, çantası da eskimek bilmiyorlar. Evde aynası olup da sokağa bu türlü çıkmaya cesaret eden pek az kadın vardır. Sokakta bu halde, ev hali kimbilir nasıldır? Güldüğünü konuştuğunu, görmüşler midir acaba? Kızının tabiatlarından annesinin memnun olmadığını sanıyorum. Bir kadın olarak bu kızın bir çok meziyetlerini körlettiğine ve kendisine nankörlük ettiğine inanasım geliyor. Belki babası da kızının yüzüne

(Sonu 15 inci sayfada)

NOKTALAMA

Sen cümlenin sonunda nokta
Ben orta yerinde virgül
iki büklüm
Kalksa aramızdaki
kelimelerin tümü
Yaklaşsam sarılırcasına
Olsak noktalı virgül.

★

Sen cümlenin sonunda soru
Ben başında yamyassı
bir tireyim
Kalksın sıra dağlar gibi
kelimeler aramızdan
Gelelim yüzyüze bir yol
O zaman her soruna
Doğru cevap vereyim

★

Sen bir kitap dolusu nutuk
Okuya okuya bitmez
Ben zavallı bir terim
Boynu bükülmüş tırnaklar
içinde tutuk
Özlemini çekmiyorum
özgürlüğün
Öylesine alışmışım ki
tutsaklığına
Günün birinde hürsün
diyiversen
Oturur ağların hüngür hüngür

★

Sen cümlenin sonunda nida
Endamını sevdiğim!
Ben mektubun alt köşesinde
Karma karışık bir imza
Aşkımızın kördüğümü
Çağırını duyuyorum uzaktan
Karşılık veremiyorum
sencileyin

Yalvarırım ne olur aramızdan
Şu kelimeleri kaldır
Haydi uyalım bir şarkıya
“Ya sen buraya gel
Ya beni oraya aldır”.

Mustafa ERDOĞDU

ABANAZIR, Suat

Ataç'ın, yönleri olduğunu sanmıyorum. Onun, dil çalışmalarının, tartışmalarının, günlük gazete yazılarının, hattâ tercümelerinin, eleştirmelerinde, onu, mükemmel kılan unsurlar olduğuna kaniim. Buna göre, Ataç'ın yarına kalan tarafının, bir bütün halinde, eleştirmeciliği olacağı tabiidir.

★

AKGÜN, Nahit Ulvi

Öztürkçeyi savunması ile, hür düşünceyi her türlü kaygının üstünde tutması ile.

★

ARDAĞI, Adnan

Ataç, seller aktıkça ortaya çıkan çakıl taşları gibi gittikçe parıldıyacak. Dil bakımından, Türkçeye olan sonsuz sevgisi bakımından...

★

ARISOY, M. Sanullah

Dilimizin özleşme savaşındaki öncülüğü, denemeciliği ile.

★

ASYA, Arif Nihat

Sağı, solu olmıyanın yönü sorulmaz.

★

ATTİLÂ, Osman

Nurullah Ataç'ın, güzel çevirileriyle (tercümeleriyle) yarına kalacağını sanıyorum.

★

BERKE, Baha Fikret

Ataç, belli kurallarla sınırlanmış bir toplum sanatına hareket getirmiştir. Bu yönüyle yarına kalması beklenebilir.

★

CUMALI, Necati

Ataç aklımızı kullanmayı öğretti. Bu yönüyle yarına kalacaktır.

★

ÇAĞLAR, Behçet Kemal

Ataç, zamanının geçtiğine hükmettiği eski zevkleri ve anlayışları yıkmakla, yenileri tutup korumakla meşhur olmuştur. Kendisine pek minnettar gençlerin zannettiği gibi Atatürk'ten sonra en büyük kayıp filân değildir... Kendisini şişiren yeni nesle çok özlediği ölçüyü öğretemediği için ruhu mustarip olsa gerektir. Ataç, yazamadığı fıkraları, hicivleri ile daha çok hafızalarda yarına kalmağa namzettir sanırım.. Ataç'ın en imrenilecek tarafı edebiyatı ciddîye alışı, onu ömrünün meselesi, gününün kaygısı yapabilişidir.

★

ÇAKIR, Halit

Kökleşmiş eski düşünceleri sarsma gücüyle, yeniyi usanmadan arayıcılığıyla.

ANKET

ATAÇ

DİL, Şahinkaya

Ataç tüm yönleriyle geleceğe kalacaktır kanısındayım. Örneğin: Dilciliğiyle, ve çok genç kuşakların akımlarına ayak uydurmakla...

★

DİZDAROĞLU, Hikmet

Dil devrimine ve dil dâvasına yürekten bağlılığı, Ataç'ın en kuvvetli yanıdır. Onun aşırılığı olmasaydı, Türkçe bu kerte özleşme ve sadeleşme yolunu tutmazdı. Zaten çığır açıcılar her zaman "aşırı"dırlar. Ancak onların ardından gidenler orta yolu tutarlar. Daha doğrusu, açılan yol işlene işlene yadırganmaz hale gelir.

★

ERDOĞDU, Mustafa

O, bütün ömrü boyunca kendisinin söz konusu edilmesini sağlamıştır. Doğrusu bu soruya ölümünün 10 uncu yılında cevap vermek isterim.

★

GEÇER, İlhan

Devrimci ve denemeci Ataç'ın yarına kalacağına inanıyorum. Ama eleştirmeci Ataç için aynı şeyi düşünemem.

★

GİRAY, Fethi

Türkçeye hizmeti ile.

★

GÖNÜLAL, İsmet

Aşırılığı ile, anlağını başkalarının istemediği gibi kullanmasiyle. Yunan raspotları gibi sokaklarda şiirlerden düzüler okunmasıyle.

★

GÜRCAN Nedret

Sağlığında çokluk tenkitçi ve dilci yönüyle ilgiliydim. Ölümünden bugünlere kadar, Ataç'ın 15 - 20 yıldır yazdıklarını topladım ve okudum; her yönüyle haşır neşir oldum. Yarına kalabilecek en sağlam yönünü fikir yazılarında, düşünürlüğünde, denemelerinde gördüm. Yine, öz dilimizin en candan dostlarından biri olan Ataç'ın dilimiz uğrunda harcadığı emekleriyle sağlanan faydaları yarınımıza götürecek yolun üzerinde, çocuklarımız ve torunlarımız sık - sık Ataç'a rastlıya-

İMİZ :

hangi yönüyle yarına kalacaktır?

caklar, ona dua edeceklerdir. Ataç huylarıyla bile yarına kalacaktır.

GÜROL, Ender

Türk dilini geliştirmesi, Türk gençliğine dil kaygısını aşılaması yönünden...

★

HALICI, Feyzi

San'at gücüyle.

HANÇERLİOĞLU, Orhan

Ben Ataç'ın bir yönünü biliyorum, o yönüyle de yarına değil, bu dünya üstünde Türk dili var oldukça öbür günlere kalacağına inanıyorum: Edebiyatçılığı.

★

K. Tarık Dursun

Kalacak mı, kalmıyacak mı bilmiyorum ama kalırsa herhande şüpheci yönüyle kalır.

KANSU, Ceyhun Atuf

Ataç, dil işçiliği yönü ile, bir de düşünerek yazı yazmağı öğretmesi yönünden yarına kalacaktır.

★

KAPLAN, Mevlüt

Ataç, eleştirmeciliği ile anılacak, ama dilciliği ile de daha çok yaşayacaktır.

★

KARAHUN, Teoman

Ataç edebiyat alanında çeşitli yönleri olan bir yazardı. Her şeyden önce atak e cesurdu. Türkçeyi onun kadar güzel kullanan başka birine rastlamadım şimdiye değin. Hiç bir niteliği olmasa, yukarda sıraladığım hususlar yetmez mi Ataç'ın yarına kalmasına.

KARAKAN, Hüseyin

Ataç'ı yarına taşıyacak olan dilci ve düşünür yönüdür. Bir yazar olarak uzun zaman okunacaktır.

KİŞMİR, Celâl

Türk diline inanmışlığı ve bu yoldaki yararlığı ile.

★

KOCAGÖZ, Samim

Şinasi'nin bir zamanlar yazı dilimiz için yaptıkları, bugün nasıl anılıyorsa, günün birinde Ataç'ın da günümüzdeki yaptıklarının anılacağını sanıyorum. Denemeleri, bugün için çok kıymetli olan şiirimiz, edebiyatımız üzerine yazdıkları, gelecekte eskiyebilir.

★

MENEMENCİOĞLU, Muazzez

Dilci olduğu kadar yeni şiirin öncüsü e koruyucusu.

★

MENEMENCİOĞLU, Fikret

Dilciliği e şiire ilham yerine akıl gücünü getirişiyle.

★

NECATİGİL, Behçet

Çok değişirdi, dün inandığını bugün bırakırdı.. Yahut artık bir kere öyle dediği için tam dönmez, vaziyeti idareye çalışırdı. Hangi düşüncesinde samimî, hangisinde değil, ayırdetmek güçleşirdi. Yazıları ile sözleri arasında, gizli hesapların portatif köprüleri kuruluydu çok kere. Bu hâli, yani insan yanı, araştırıcılığı, çelişmeli tartışmaları kalır, kalırsa..

★

OFLAZOĞLU, A. Turan

Dilci, denemeci, çevirmen olarak..

★

OĞUZCAN, Ümit Yaşar

Ataç, çağımızın "Münasebetsiz Mehmet Efendisi" idi. Yarına bu yönüyle kalacağını sanıyorum.

★

ONAT, Muvaffak Sami

Nurullah Ataç'dan edebiyat tarihi (Felsefi bir dünya görüşünden yoksun, ama sağla mbir edebî bilgiye sahip, zeki çok ince, inatçıdan çok idealist, yalın fakat mutlak surette paradoksal, biraz sanatçı, biraz mütercim, biraz dilci, biraz da münekkit, orijinal bir adamdı. Ne gazeleci, ne şair, romancı, ne tiyatro yazarı, ne bu ne şu idi. Fakat gelmiş geçmiş Türk yazarları içinde edebiyatı kendisine meslek yapmış tek insandı Yaşadığı devrin genç, yaşlı hemen bütün yazarlarını üslûbu bakımından tesiri altına aldı. Kendisine hücum edenler, kendisiyle polimik yapanlar bile onun gibi, onun üslûbu ile yazdılar. Bu derece kuvvetli bir şahsiyetten en az üç kişi daha olsaydı yaşadığı derin yazarları daha az talihsiz sayılırdı. Çünkü bir silindir gibi gelmiş, isim ve şahsiyet yapmış olanları dahi ezip çiğnemiş, üslûbunun peşine takmıştı. Ve böylece devrinin edebi zayı, dili şahsî üslûptan uzak, patentli bir Nurullah Ataç dili, Nurullah Ataç üslûbu olmuştu. Aynı zamanda büyük bir Devrimciydi) diye bahsedecektir.

★

ÖZERDİM, S. N.

Ataç, devrim kavramını anlayışı, bu yoldaki sağlam görüşü ile yarına kala-

(Sonu 17 nci sayfada)

HİKÂYE :

Tavşanlar Arasında

Manfred KYBER — *Osman BOZOK*

Tarla beyaz ve soğuk karlarla örtülü. Tavşanla karısı uzun ve çetin bir yolculuğun sonunda buz tutmuş ayaklariyle yiyecek birşeyler arıyorlar.

Rüzgâr soğuk kamçısını boyuna sallayıp durmakta, ortalıkta yiyecek adına hiçbir şey yok. En küçük bir yiyinti bulabilmek için karı durmadan eşelemek lâzım. Bunun için donmuş ve soğuktan çatlamış ayakları sık sık yalayıp ısıtmak gerek.

Üstelik tavşanın karısı bir bacağından vurulmuş, yaralı ve sakat haliyle çaresizlik içinde karlar üzerinde sendeleyip duruyordu. Kocasına seslendi, "Sakatlık pek zor şey, ilkbaharda ne yapacağız, bu sakat durumumla çocuklara nasıl bakacağım?" diye dert yandı ve ilâve etti: "Ah şu korkunç avlanmalar ah! Hemen öldürseler de sakat bırakmasalar bari... Söz sırasında herkes avcıyım diye geçinir. İş nişancılığa geldi mi, hiçbiri can alacak yerimizden vurupda öldüremez. Biz de işte böyle sürünürüz. Durmadan bizi kovalayan bu insanlar çok aç olmalılar zahir.,,

Kocası: "O eskidendi" diye söze başladı ve devamla, "Eskiden vahşi hayvanlara karşı bir de savaş vardı. Şimdi işler değişti. Artık vahşi hayvanlar bir tehlike olmaktan çıktı. Avlanmak bundan böyle sadece bir eğlencedir. Hem de kibar bir eğlence! Avlananlar kendilerine kibar süsü veriyorlar. Bu özenti başkalarının kendilerine kibar dememelerinden ileri geliyor herhalde.

Karısı isyan etti, "Öldürmenin kibarlık neresinde Allahını seversen? Hiç zevk için cana kıyılır mı? Kurtlar bile ancak acıkınca öldürürler.,,

Erkek, "Ama bunu yapan kurtlar değil insanlardır. Sözüm ona kibar ve asîl insanlar! Avcı geçinerek tabiattan zevk alır ve biz hayvanları vurarak üstünlük taslarlar? Ama sen merak etme Ilıca çok şifalıdır umarım ki,

---

Öylesine Uzağım ki Haritalara Bakamaz Oldum

Bu dağ başlarının yalnızlığı
Senin bugünce büyüyen aşkın
Bunca zalim olma Nemrut dağı
Ko... gideyim sevdiğime yayan - yapıldak
Duy ki bu hasretlik şurama geldi
Yaşamak değil böylesi yaşamak
Ölmek Nemrut Dağı.

★

Bozkır rüzgârları essin saçlarımda
Buğday tarlalarında dolaşayım
Hâlâ ilk gözağrımın ateşi kanımda
Gün boyu bu ateşle yanar gibiyim
Değil mi ki aynı şehirde doğduk - büyüdük
Ölürsem doğduğum şehirde öleyim
Anla beni Nemrut Dağı.

★

Bu ayrık otlarının hüznü, bu zenci gece
De... bulutlarına birem birem yağsın
Ağlasın dumanlı başın gözlerimce
Dağlar içinde bir garip dağın
Trenin yok, umudun yok
Ko... beni Nemrut Dağı..

A. Rıdvan BÜLBÜL

---

banyolar sana çok iyi gelecek ve sen bahara turp gibi sapasağlam çıkacaksın."

Dişi tavşan kuru bir yaprağı kemirmeğe çalışıyordu. Erkek sözünü bitirmemişti devam etti:

"Kibar insanlar arasında daha nice kibar eğlenceler vardır. Hayvanları beslerler sonra da ölüm güreşine çıkarırlar. En âsili de budur".

Dişi kendini tutamıyarak haykırdı:

"Bütün bunlar ortaçağ düşünüşü. Şimdi yeni çağda yaşıyoruz."

Onun esaslı bir tarih bilgisi vardı. Tavşanların çok eski ve acıklı bir tarihleri vardır. Ağızdan ağıza anlatılır.

Erkek "Ne yazık ki şu anda ortaçağın tam ortasında yaşıyoruz. Fakat yeni bir çağa gireceğimiz günler çok yakın. Ortaçağdan korkmayan yepyeni ruhlar doğuyor. Bunlar tavşanlar gibi zavallı değil, çok kudretli silâhları var. Tanrı onlara bu silâhları kuvvetsizleri korusunlar diye vermiş. Ormanlarda, tarlalarda günü konusu bu, hep bu yeni ruhtan konuşuyorlar.,,

Dişi "Gerçek zamanı geldi ama ben önce Ilıcaya gidip bir iyileşsem". dedi.

Gökte iki yırtıcı kuş daireler çizmeğe başladılar.

Kartal karısına "Bak, aşağıda iki tavşan var, birisi yaralı galiba, hadi şunları yakalıyalım. Karnım da zil çalıyor. Sağlam olanı kaçsa bile ötekini yakalarız.,,

Kartal, yıldırım hıziyle dişi tavşanın üstüne çullandı. Erkek dehşet içinde kalmıştı. Hemen kendini toparlıyarak bir çalının arkasına sıçradı. Lâkin, kartal avını kaldırıp götüremedi. Bir kurşun onu yere sermişti. Kanatları gerildi ve kanı beyaz karları kırmızıya boyadı.

Erkek tavvvşan "Oh karım kurtuldu! İşte bu muhakkak kuvvetli ruhlardan biridir. Karımın tam zamanında imdadına yetişti" diyerek se-

(Sonu 17 nci sayfada)

KARŞIT

Ah! benim tutsak arılarım
Geceleri bile gelemezsiniz.
Kıvanın kıvanın katır tırnakları,
Erkinsiniz...

Islak türkülerde düşünüz,
Açılmış tren pencerelerinde.
Çözülmüş bir Şubat ikindisi,
Toprağa dönüşünüz...

Ah! tutsakamlarım;
Neyle değiştiniz tutkunuzu.
Gelmeyin kurakça evrene doğru,
Ekmeyin umutsuzluğunuzu..

Kıymet KARAŞAHİN

ŞİİRLEME

1 —
A'ya, baktım çocuklar oluyor
Gözleri Manisa'da
Kıvırcık saçlı bir Türkiye'nin
Bursasında Çin denizi
A neden ağlıyor
Ağlamaması lâzımdı oysa
Kabahat a'da
Gözleri Manisa'da

2 —
A'ya baklım a yok
Bir ağıtlar türkide şarkıda
A'da
Ben onu öpmiyecektim daha
Elleri Bursa'da
Gözleri Manisa'da

Alim ATAY

Kitaplardan:

İNSAN PAZARI

Türk Sanatı yayınları, İstanbul 1956, S. 80, bir lira, şiirler.

İsmet GÖNÜLAL

Fikret Baha Berke'nin kendi dergisinden başka yerde şiirlerinizi gördüğünüzü sanmam. Orada bile seyrek çıkar. Oysa hiç az yazmıyor. Kolay da yazarmış hem, kendisi sıkılmadan yazıyorum diyordu, bir başlarsam arkası kolay geliyor demişti bir konuşmamızda. Ne mutlu demiştim. Az çaba çok iş. Kazın ayağı öyle değil. Örneğin bir Çin şiiri için Yuan Çao Pişi, Eberhart'ın Çin'in şimal komşuları, Pearls Buck'ın kaplanını, İslâm Ansiklopedisinde Martin Hartmann'ın Çin'ini Carra de Vaux'in Budda (Budha) sını C. Brockelmann'ın Burini, Taoizm, Konfoçyüs'ü okudum, sonra kolay yazdım, diyor. Doğruydu dediği. Sözüm ona ben bu yolun yolcusuyum, çoklarını bilmiyordum söylediklerinin. Çok çalışmış bu konuda. Neden kolay yazmasın artık. Dolu dağarcıkla işe başlayan bir şeyler çıkarır elbet. Yedeğinde at olan yorulmaz. Kültür işi şiir yazmak. Ağızdan dolma top gibi boşalt değil. Günümüzde gerçek çaba ve emeği geçen şairleri daha ayıklıyamadık. Neden yapmıyoruz bu işi. Bütün günlerini şiire vermiş, şiir üstüne dediklerinin en az yarısından çoğuna inanacağımız şiir eleştirmecileri çıkaramadık da ondan.

Türkiye'de çıkan şiir kitaplarının çoğu elime geçer. Birkaç yüz de elimde var. Dostlarım da ellerine geçtikçe veriyorlar, sağ olsun Cahit Öztelli'den de epeyi aldım. Gel gör ki bir şiir üstüne iyidir, kötüdür deyip işin içinden çıkmak pek kolayıma gelmiyor. Sağlam yapılı, konuşur gibi, yok biraz ayıkla söylediklerini, koşuktan kaçın demekle şiir eleştirmeciliğinin yapıldığını sanmam. Bir gün Cahit Öztelli, Fazıl Hüsnü ve birkaç arkadaş konuşuyorduk. Öz Türkçe şiir yazmak yarınlarımız için daha güvenli diyorduk. Dil üstüne önlü artlı konuştuk. Fazıl Hüsnü bir ara dedi ki, şiirlerimi bir gözden geçirip üç beş yıl önce yazdıklarımda Farsça, Arapça köklü olanları değiştirmek istediklerim oldu. Baktım kolay değil, bir kelime kaldır bir başkasını koy, bir tümce kaldır ötekini koy değil ha bu iş, bütünü yeniden yazmak gerekiyor. Geçmiş günün anlağı bugünü tutmuyor. Şiiri böylece anlamak gerek. Hem birem birem, hem tümce güzel şiir kolay kolay elimize geçmiyor, sıkıntısını, kaygısını çeken az. Yazan da çok değil. Ben bazılarının dedikleri gibi günümüzde şair çok, şiir az diyenlerden değilim. Tanzimattan önce olsun, günümüzde çok şair var. Şiir yok diye yakınanlar çok olmuştur. Her çağ kendi gününde böyle yakınır durur. Yasadır bu, elenir. Yarınlarına bu yüzlerden, binlerden parmak sayılarına düşer kalacaklar. Bunlar da yaşamını (ömür) bu yolda tüketenler olacaktır.

Ben Fikret'ten çok umutluyum. Bu kanıya İnsan Pazarı'ndan önce çıkardığı iki şiir kitabını görünce var-

(Sonu 15 inci sayfada)

Düşündüğüm Gibi [*]

Fayzi HALICI

"Yine mi şiir üzerine? diyeceksiniz, biliyorum. Evet şiir bahsinde az şey söylemedim, fakat daha söyleyeceklerim var, daima da olacak. Amma benim söyleyeceklerim, daha evvel söylediklerimi değiştirmek, geri almak, yalanlamak için değil, tamamlamak içindir. Bu bahisteki düşüncelerim, değişebilecek ödünç fikirler, şuna buna hoş görünmek için ifade edilmiş, nezaket veya siyaset icabı hükümler değil, yılların kuvvetlendirdiği şahsî kanaatlardandır.,,

Bu satırları "Düşündüğüm gibi" isimli kitaptan alıyorum. Sanatkâr bir kuşaktan olan Munis Faik Ozansoy, (Büyük mâbedin eşiğinde) ve (Hayal ettiğim gibi) isimli şiir kitaplarından sonra, Hisar mecmuasında neşrettiği makalelerini her yönden dikkate değer bir kitapta toplamış bulunmaktadır.

Son yılların edebî uğraşıları, san'atı konu alan çabaları nedense, çokluk şiir üzerine dir. Şiirin kısa oluşundan mı, kolayca yazılabilir duygusunu uyandırışından mı nedir, bütün dergilerin dörtte üçü her mevsim yeni yeni imzaları sanat çevresine duyura gelmektedir. Öyle ki nesir yazarları parmakla gösterilecek kadar azdır. Bu demek oluyor ki, nesirle uğraşmak bir kültür işi, bir sabır işidir, daha çok.. Yirminci asrın insanı zaman karşısındaki durumunu sanat uğraşılarına, sanat türlerine göre de ayar etmek zorundadır. Nesrin, hikâye ve romana doğru uzanımı bile çok defa okuyucu için şiir kadar ilginç olmamaktadır. Şu halde sanat sâdece mutlu azınlık için mi düşünmeli, yoksa mutsuz çoğunluğun kıymet hükümlerine, beğenilerine paralel bir yolda yeni uyartılara mı girişmeli, düşünmeğe değer doğrusu..

Sayın Ozansoy bu ilk nesir kitabında tam mânasiyle şair kişiliği ile karşımıza çıkmaktadır. Kitabın ilk sekiz yazısı şiire dair: Şiirin fikirde aranmaması icap ettiğini, basit tabiat olaylarından bile büyük şiire geçilebileceğini söylüyor yazar, yazısında. Ve bir sonuca vararak, "Güzel şiir, ölçülü olmıyabilir, fakat mutlaka şekillidir. Şekil, şiirin kalıbı değil, asıl kendisidir. Belki ilk bakışta garip görünmesinden de çekinmiyerek diyeceğim ki, güzel mısrâ en iyi ifadesini bulmuş hayal değil, içini kendisine en uygun hayâl ile doldurabilmiş şekildir." demekten kendini alamıyor.

Şiir üzerinde bir çok ayrı görüşlerin belirdiği günümüzde, kitabın sayfalarını çevirdikçe, insan kendi benimsediği düşüncelerle sık sık karşılaşmanın huzurunu duyuyor. Şiirle karışık akıcı bir dil, fikri dolambaçlı yollardan uzun cümlelerle okuyucuya duyurmak yerine, kısa ve özlü satırlarla düşündüğünü söyler gibi samimî, ıpılık bir üslûp bütün kitaba hâkim.

Günümüzün şiiri, günümüzün tenkidi, günümüzde dil meselesi, sanatkâ-

Münazara ne demektir?

S. N. ÖZERDİM

Sözlüğe bakarsanız "Kaide ve usül gereğince tartışma", "Aytışma" demek. "Münazara" modasının ortaya çıkışı veya yenilenişi her halde on onbeş yılı geçmez. Neden o zaman uygun bir Türkçe karşılık bulamadılar da bugün ortaokul öğrencisini bile bu acaip sözü kullanmak durumunda bıraktılar, bilinmez.

"Münazara" okullarda sık sık tekrarlanır. Bilindiği gibi bir takım öğrenci "Ak" başka bir takım da "Kara" tezine tutunur. Hemen her defasında "Ak" kuşkusuz "ak" tır "Kara" yı savunanlara acıyacağımız tutar. Ama, bakarsınız "Kara" kazanır. Örneğin, "Çarşaf giymeli mi; giymemeli mi?" konusunda bir "münazara" yapılsa "kara" diyenlerin kazanabileceği de hesaba katılmalıdır. Çünkü "münaza" karşı taraftan daha ustalıkla konuşmak, lâfta üstün çıkmak sanatıdır. Hattâ, bir gün bir edebiyat öğretmeni: "Münazara nedir ki? Söz hokkabazlığı Verin bana çürük bir tez, allıyayım, pullıyayım, sizi kazandırayım" demiştir.

Her ne ise, anlaşılan, "münazara" her çeşit fikrin savunulabileceğini ispat eden demokratik bir konuşma yoludur; her fikre savunma hakkı tanıyan müsamahalı bir tartışma yolu... İnsan, böyle düşününce hak veresi geliyor.

Geçenlerde bir okulun orta birinci sınıf öğrencileri arasında çok ilgi çekici bir aytışma yapıldı. Erkek öğrenciler "Erkek ve kız öğrenciler birlikte okumalı"; kızlar ise "Ayrı okumalı" tezlerini savundular. Tabiî... diyeceksiniz ki, elbette erkekler kazanmıştır. Çünkü, Devrim... Durun, ben de öyle anlamıştım; ama kızlar kazandılar. Çünkü, tutundukları yerde kendilerini iyi savunmuşlar.

Bir okulun lise beşinci sınıf öğrencileri de şöyle bir karşılaşma yaptılar: "İnsan hayatına en çok etki eden şey kitaptır", "kitap değildir". Korkmayın, bu defa kitabın aleyhinde konuşanlar değil, lehinde söz söyleyenler kazandılar Çünkü, bir Amerikalı bilginin "İnsan hayatına en çok etki yapan onbeş kitap" adlı bir yazısını okumuş; dünyaya savaşlar, barışları, buluşları - insanlığı alt üst eden fikirleri getiren kuvvetlerin kitaplardan geldiğini magnezyum ışığı gibi - gözlerinin önüne serivermişlerdi. Ama, bu çocuklar, adını verdiğimiz yazıyı okumasalardı dâvayı kaybedecekler miydi dersiniz? Kim bilir.

"Münazara" bahsini şimdilik burada kaparken, öğretmenlerin, konuşmaya hazırlanacak öğrencilere verecekleri araştırma mühletlerinde cömert davranmalarını dileriz.

---

rın vazifesi, sanat karşısında cemiyetin ve tabiatın durumu, sanatta samimilik, sanatkârın davranışı gibi önemli konular kitabın birinci bölmünde yer almaktadır.

Sayın Ozansoy, sanatın kendinden başka gayesi yoktur, tezini haklı delillerle savunuyor, ve bunda muvaffak oluyor.

Kitabın ikinci bölümü "İnsanlar ve Kitaplar" ismini taşıyor. Atatürk, Abdülhâak Hâmid, Georges Duhamel, Paul Glaudel ve ölmüş Türk sanatçılarından bahseden yazılar ince bir duygunun mahsulü olarak zevkle okunuyor. Bu sıcak duygu merhum iki şairimizi, Cahit Sıtkı ile Ziya Osman'ı da kucaklıyarak kitabı sona erdiriyor.

Sâde bir kapak, güzel bir tertip, duygular kadar bembeyaz bir kâğıt, göz alan bir baskı.. Kitabın fikir, duyu, sezi, duyuru yükü kadar hacim içinde izdüşümü de güzel.. Yazarın bir cümlesini "Düşündüğüm Gibi" kitabını okuduktan sonra söylemeden geçemiyeceğim: Bu gibi eserlere o kadar ihtiyacımız var ki..

(*) Düşündüğüm Gibi. Munis Faik Ozansoy. İstanbul 1957 S. 136. 3 Lira.

İnsan Pazarı

(Baştarafı 12 nci sayfada)

dım. Anlatamıyacağım kadar ilerleme daha doğrusu sıçrama var, ilkleriyle bunlar arasında. İnsan Pazarı'nı okuyun, bir de öncekilere göz atın, şaşırırsınız. Bundan sonrakilerde de bu hızda olursa çok şeyler getirir.

İnsan ve Dünya'dan :
İnanmak kadar geniş
Kurtarıcı bir içinde
İnsan dönmektedir.
Şark'tan:
Dar sokaklarda uzun sakallı,
dervişler
Burcubarularda ismi Celâl
İnce hilâle giden yoldayız
Sabır kadar geniş
Bir umuttan.
Menzillerde yorgun deveciler
Bir karınca tevekkülüyle
düşünce
Bu en güzel aydınlık ortasında
İnanmanın büyük rahatlığındadır
Şark, gerçek rüyası içinde
Altın çağındadır
Büyük bulutun rahmeti kesildi
Hangi yağmurdur uzaklarda
yağan
Şimdi Şark deli bir yalnızlık
içinde
Ağlamaktadır.

Kâzım şiiri Konya'yı bilen, tanıyan için çok şeyler söylüyor. Bu şiiri uzundu, bölünce de güzelliğini yetirir diye bölmedim, siz okuyun. Açıklı koyulu yeşiller içinde Elif Naci'nin altı desenli bu şiir kitabı, otuz dört şiiri bir araya getirmiş. Dilinde tam bir ayıklama yok. Acele konuşur gibi düzeltilebilecekleri var. Örneğin, Yabani Otlar yerine Yaban Otları bal gibi söylenirdi.

Her Sabah Bir Başkası

(Baştarafı 7 nci sayfada)

baka baka, Allah Allah! Ne tuhaf, diye mırıldanırdır! Kardeşleri varsa, onlarla da geçinemez. Arkadaşlarına, komşularına kendisini sevdirememiştir. Ne güler, ne konuşur? Hali ne olacak böyle? Yaşamaktan bıkmış gözüken bu kız açılmadan ve okunmadan rafa konmuş kitaplara benziyor. Toz toprak içinde sararmış bir hale gelirler de yine dikkati çekmiyecek, yine kimse şu kitapta acaba ne var, diye bakmak zahmetine girmiyecek.

Çok eskiden yeni bir ümitle, taze bir neşeyle karşıma gelirdi. O zamanlar bu dalgın ve abdal hali yoktu. Sonradan oldu ne olduysa. Kendini salıverdi. Yaşamasını değiştiriverdi. Farkındayım yüz çizgileri günden güne sertleşiyor. Yarı dağınık saçlarına aklar da damlamaya başlamış! Bana kalırsa çok geçmedi aradan. Üç sene evvel ne yüzünde sert çizgiler, ne saçlarında aklar vardı. Benzi bugünkü gibi renksiz değildi. Okula giderken ellerini güzel bulurdum. Şimdi zayıflıktan birer tahta parçası haline gelmişler. Kaç defa niyetlendim, şu kızın önüne geçeyim, iki tek lâf edeyim, diye. Onu böyle dalgın, kaygılı gördükçe yakasına yapışıp, uyan kızım, uyan! Bak şu doğan güneşe, şu insanlara. Hepsi yaşamak sevdasında, iyi kötü geçinip gidiyorlar. Saçlarındaki akı, yüzündeki kırışıkları sana gösteren olmadı mı? Hayat bu kadar ince eleyip sık dokumaya değer mi sanıyorsun? Neden gözlerinin ışığı yok, neden dudakların soluk, bacakların titriyor? Kimden kalır yerin var, hangi arkadaşından çirkinsin de üzülüyorsun? Bütün bu lâflar aklımdan geçip duruyor. Belki günün birinde gerçekten yakasına yapışıp, senin bu türlü yaşamaya, gülen eğlenen bu dünya da kendi kendini yemeğe hakkın yok deyivereceğim.

Eskileri Okutmak

(Baştarafı 4 üncü sayfada)

ranış var. Birisi yukarıda söylediğimiz gibi tam konuşma diliyle sadeleştirme ki gerçekten hiç sıkılmadan böylelerini okuyabiliyoruz. En güzel örneğini *Dede Korkut* ile *Orhan Şaik Gökyay* verdi. Bir de Türkiye Yayınevi "Osmanlı Tarihleri" ile işi daha bilimsel olarak ileri götürdü. Ayrı ayrı kimselerin sadeleştirdiği beş eski Osmanlı tarihi, bilim yönünden de işlendiği için uzmanlar için bile asıllarına bakmak zorunluğu kalmadı.

Bugünkü çevirilerde ikinci yapılan iş "yarı sadeleştirme" diyebileceğimiz yoldur. Üslûbu bozmamak düşüncesinden doğan bu yolu başarılı sayamayız. Bu "yarı Osmanlıca" sadeleştirme yanında bir de asıl metni olduğu gibi yazıp, anlaşılması güç bazı kelimelerin yanında, parantez içinde anlamını vermek işi vardır. Bu yolu tutanların daha az başarı sağladıklarını söyleyebiliriz. Bu yol çıkar yol değildir. Yeni harflerin kabulündenberi okutulan Divan edebiyatından nasıl iyi bir sonuç elde edemediysek bundan da öylece bir fayda sağlanamıyacaktır.

Eskileri okutmak yolunda en doğrusu birinci yoldur. Gerçekten dünü ve bugünü iyi bilen bir uzmanın elinden çıkacak böyle bir eserde üslûp da bozulmıyacağı gibi, yeni içinde eskinin de tadını verecektir. Dediğimiz gibi davranılırsa artık eskilere hasret diye bir şey de kalmaz..

ATAÇ 15 Yıl Önce Dil Konusunda ne Söylemişti

(Baştarafı 2 nci sayfada)

herkesin fenasına gidiyor. Kurum yine vazgeçmiyor.

Sonra, İmlâ Kılavuzu'nu iyice bir okudunuz mu, Sanki Türk diline hakaret olsun diye yazılmış. Memlekette Avrupalıların, hele Fransızların söyleyişini taklit etmek isteyen bir kaç bin kişi var. Onların isteklerine uymak için "Sport" kelimesi "Spor" diye alınmış. Bu, ya aslında olduğu gibi "t" ile yazılır, yahut Türkün deyişine göre başına bir "i" konur. Başka türlüsü sadece züppeliktir. Kimden gelirse gelsin Türkiye'de 18 milyona yakın insan yaşar, bu 18 milyonun hiç değilse 17 milyonu "candarma" der. İmlâ Kılavuzu'nu açın, Türk dilinde olmıyan "j" harfiyle görürsünüz.

Yeni dil akışının edebiyatımızda ne gibi iyilikleri olacağını bilmiyorum. Güzel yazmak ellerinden gelenler yeni dille de çok güzel şeyler yaratabilirler. Bence dil işi bir edebiyat işi değildir.

TAŞ

Bu taşın düştüğü yerde
Uykuda olanlar uyanır
Camlar kırılır
Ellerden kan akar.

★

Bu el ağır hareketsiz durur
Bu taş daha ağır

★

Bilek ince de olsa olur
Yorgunluğu gecelere bıraksa bir
Alır elinizden taşı
Bu el uzağa atar.

★

Böyle bir günde yanlışsız
Küçük çocuklara benzeriz
Taş atar cam kırarız
Oyuncaklarımızı kırarız.

★

Çoktaan yitirdik
Bıraktığımız yerde kaldı çocukluk
Biz artık
Büyüdük.

Ali PÜSKÜLLÜOĞLU

ATAÇ Hangi Yönüyle Yarına Kalacaktır ?

(*Baştarafı 9 uncu sayfada*)

cak, eşi bizde hemen yok denecek bir değerimizdi. Ataç'ın dil özleşmesi yolundaki fedakârca çalışmaları da bu devrim anlayışına dayanır.

★

ÖZTELLİ, Cahit

Eserleriyle değil, fakat bugünkü kuşağa yalın Türkçe yazmak düşüncesini aşılaması yönüyle sanat tarihimizde daima yaşıyacaktır.

★

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali

Ataç sağ olsa da bir başkası için bu biçim bir soru sorsanız Ataç'a, "Yarına kalacağına inandığımı nerden biliyorsunuz?" gibi bir soruyla çatardı belki bize. Ama ben öyle diyecek değilim, Ataç yarına kalacak mutlu kimselerden biri olmalı, bunu da yarın gösterecek. Ataç'ı ben bir eleştirmeci okuyormuş gibi değil, bir sanatçı okuyormuş gibi okurum, yazılarını tekrar tekrar okudum olmuştur. Ne garip, eleştirmeci deyince Ataç gelir bizde akla da, sanatçı deyince gelmez. Diyeceğim şu: Ataç, bence bir sanat eri idi, ama onun eseri bizim şiir, hikâye diye adlandırdığımız türlerden değilmiş, ne çıkar, ben aynı zevki duyduktan sonra..

★

ŞAHAP Sıtkı

Değerli bir söz ustası olan Ataç'tan yarınki kuşaklara ne kalacağını bir iki yol yazdım. Yeniden bu konuya dönmekte fayda var mı bilmiyorum. Ataç'taki pırıl pırıl cevheri dilinde arıyanlar yanılırlar. Bana kalırsa son onbeş yılın şiir anlayışı (ayrılanlarda çok tabii) Ataç'ın zevkiyle ölçülmüş biçilmiştir. Ataç usta bir makastardı. Yıllarca genç kuşakların önüne ışık tuttu. Sevdiğini dört başı mamûr sevdi, sevmediğinden düpedüz nefret etti. Ama bu, Ataç'tan yarına kalacak bir taraf değildir. Örgüsünü, pek çiçeği burnunda kelimelerin ördüğü, cümle düzeninin büsbütün karıştığı son demlerinde Ataç oldukça sevimsizdir. Onun genç kuşaklar üstündeki etkilerini, tenkidin güzel Türkçemizle sarmaş dolaş olduğu yerlerde aramak doğrudur gibime gelir. Örneğin,, "Sözden Söze" de. Ataç Türk diline koyu bir zevk, şiir anlayışına yepyeni bir hava getirmiştir. Ataç'dan yarına beş - on şair kalacak az şey mi?

★

TAŞER, Suat

Yıkıcılığı ile.

★

UYGUNER, Muzaffer

Ataç'ın, edebiyatımızı dünya edebiyatlarının takip eylediği yola çevirmek için harcadığı gayretlerinden ötürü yarına kalacağına inanıyorum. Bu ne demektir? Bununla şunu demek istiyorum ki Ataç bize güzelin ne olduğunu tartışarak öğretmiş veya öğretmeğe çalışmış ve bu güzelin nasıl elde edileceğini savunmuştur. Güzele varmanın esas olduğunu, buna nasıl varılabileceğini göstermiştir. Bu Batı için yeni bir şey değil ise de bizim için yenidir ve gelecek kuşaklar Ataç'ın bu yoldaki çabalamalarını minnetle anacaklardır.

Tavşanlar arasında

(**Baştarafı 11 inci sayfada**)

vinçten zıplamağa başladı.

Ne yazık, o umulan ve beklenen kuvvetli ruhlardan biri değildi. Dişi tavşan tam ayağa kalkıp kaçmak istediği sırada bir dipçik vuruşuyla yere serildi. Sakat vucudu hareketsiz uzanıp kaldı. Işıl ışıl yanan gözleri donuklaştı ve söndü.

Asîl adam vahşi tabiatten zevkini almıştı! Karlı çalının ardında tüyleri diken diken olmuş bir tavşan sessiz feryatlarla ağlamakta, yukarıda gökyüzünde yalnız bir kuş daireler çizmekte, yerde, kan lekeleri karın üzerinde garip çizgiler halinde parlamakta.

Onları okuyabileceğimiz günler çok uzak olmasa gerek.

MAVİYE BOYUYORUM

Maviye boyuyorum, vahşî Bahçemi
Meyva hırsızını, ebediyet satıcısını
Ay biçiminde ısırılmış ekmeği
İhtiyar toprağı, kusursuz kadını
Maviye boyadığım, bir güvercindir.

★

Kırmızıya boyadığım kanın zenginliğidir.
Uykuyu tüküren, aydan havlayan kan,
Güzel bir meşaledir, alev alev.
Yeşile boyadığım katıksız bir esrardır
Kızın ağlayışlarına hisii bir opera koyuyorum
Labsomphe ve kalçasını sallıyan sokakları unutmuyorum,
Yeşile boyadığım, mevsiminde bahardır.

★

Ben gri boyuyorum herşeye kendi kavlimce
Hareket eden çıplaklıklara, çana gri
Kederli sonbaharların heyecanına gri
Griye boyadığım artık sebebi olmıyan şeydir.

Emmanuel LOOTEN

Çeviren:

MEHDİ HALICI